

HRVATSKI *glasnik*

XXXV. godina, 8. broj

20. veljače 2025.

cijena 300 Ft

„Put međimurske nošnje“

FOTO: ZORAN FRAS

4. i 5. stranica

Jolanki Tišler Nagrada za narodnosti

3. stranica

Bunjevačko prelo u Čavolju

6. stranica

Županijski Hrvatski dan

12. stranica

Bez njega smo bez imena...

U skladu sa zaključkom UNESCO-a iz 2000. godine 21. veljače obilježavamo međunarodni Dan materinskog jezika. Prilika je to da upozorimo na važnost brige o materinskom jeziku, da uputimo poziv na njegovanje, a time i očuvanje materinskog jezika. Materinski je jezik naš prvi jezik. Kako i sam naziv otkriva, to je jezik koji smo naučili od matere, koji smo „upijali s majčinih mlijekom“.

Kao i svi, i mi Hrvati na ovim prostorima očuvali smo se kao narod i kao samostalna nacionalna zajednica ponajprije zahvaljujući očuvanju našeg materinskog jezika. Očuvali smo se zahvaljujući našim precima odnosno prenošenju materinskog jezika s naraštaja na naraštaj. U prošlosti se učenje i prenošenje odvijalo prije svega u obitelji, ali i u užoj i široj zajednici, a danas ga često učimo i govorimo samo u školi te samo u rijetkim i posebnim prigodama sa svojim sunarodnjacima.

Nažalost, uslijed društveno-političkih zbivanja i previranja krajem 19. i 20. stoljeća često smo bili izloženi odnarođivanju prije svega uskraćivanjem jezičnih prava, uporabe materinskog jezika i nacionalnog imena.

Bez jezika nas ne bi bilo ni u prošlosti ni danas jer bez jezika nema ni svijesti o vlastitom identitetu.

Međunarodni dan materinskog jezika prilika je da preispitamo svoj odnos prema njemu te da nastojimo što više govoriti hrvatski i njegovati našu najvažniju posebnost kojom su nas zadužili naši predci.

Često se sramimo svojeg dijalekta ili mjesnog govora, što ne bismo smjeli. Jer sve je to hrvatski jezik, sve je to naš materinski jezik koji smo usvojili u obitelji i užem zavičaju, naša posebnost prema kojoj se prepoznajemo. Ne treba se potiskivati mjesni govor i dijalekt. Naravno, svi mi moramo što bolje svladati, učiti i naučiti hrvatski standardni jezik, zajednički jezik svih Hrvata, ali ne smijemo zaboraviti ni naše mjesne govore ni dijalekte koje smo usvojili rođenjem. Jer bez jezika nema ni naroda. Kako i pjesnik slikovito veli: „Bez njega si bez imena, Bez djedova, bez unuka. U prošlosti sjena puka, Ubuduće niti sjena!“

S. B.

GLASNIKOV TJEDAN

„Tko je od natjecatelja iz Mađarske dobio financijsku potporu? Neki natjecatelji dobili su potporu za svoje programe i u lipnju i u srpnju i u prosincu. I to za program istoga imena.“

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske 23. prosinca 2024. godine donio je Odluku o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske za 2024. godinu. Odlukom je dodijeljeno 920 000 eura za projekte Hrvata izvan Hrvatske.

Nakon 905 850 eura dodijeljenih 10. lipnja i 1 593 000 eura dodijeljenih 5. srpnja Središnji državni ured dodijelio je još 929 000 eura za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan Hrvatske, što je ukupno najviša potpora u posljednjih deset godina. Ured je dodijelio potpore na temelju javnog poziva, a s obzirom na povećan broj pristiglih prijava u odnosu na ranija razdoblja, a kako bi u što većoj mjeri bilo pozitivno odgovoreno na iskazane potrebe i projekte Hrvata izvan Republike Hrvatske, u državnom proračunu za 2024. godinu preraspodjelom sredstava uz osiguranih 800 000 eura osigurano je dodatnih 120 000 eura za aktivnosti „Programi Hrvata izvan Republike Hrvatske“. Potporu je dobilo 212 projekata i desetak socijalno ugroženih Hrvata. Odluka o raspodjeli sredstava dostupna je na mrežnim stranicama Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH.

Javni poziv provodi se radi promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske te očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva kao i pomoći ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske. Tko je od natjecatelja iz Mađarske dobio financijsku potporu? Neki natjecatelji dobili su potporu za svoje programe i u lipnju i u srpnju i u prosincu. I to za program istoga imena.

Prosinačkom odlukom Hrvatska državna samouprava za program „Državni

dan Hrvata“ dobila je 6500 eura. Udruga Hrvati – Horvátok sa sjedištem u Koljnofu za program „Mobilnost za naše udruge“ dobila je potporu od 6000 eura. Hrvatska samouprava Hrvatskoga Židana za program „Obnova Hiže Most-a“ dobila je potporu od 5000 eura. Kulturno-umjetničko društvo „Tanac“ za program „Oživljavanje hrvatske baštine: ples i glazba u selima“ dobilo je potporu od 3500 eura. Hrvatska samouprava Budimpešte za program „Znanstveni skup povodom 275. obljetnice rođenja i 200. obljetnice smrti Matije Petra Katančića“ dobila je potporu od 3000 eura, Hrvatska samouprava Erzsébetvárosa (Budimpešta) za program „Suvremena povijest na Vratima grada (Karlovac)“ dobila je potporu od 2500 eura. Zaklada za hrvatsko školstvo u Mađarskoj (Zaklada HDS-a) za program „Djelovanje Zaklade za hrvatsko školstvo u Mađarskoj za 2025.“ dobila je potporu od 2500 eura. Nefitno društvo „Croatica“ za program „25. obljetnica Croatice“ dobilo je potporu od 2500 eura. HOŠIG-ova Zaklada za hrvatsku prosvjetu i kulturu za program „Udžbenici hrvatskog jezika za početnike“ dobila je 2000 eura. Hrvatska samouprava Udvara za program „Hrvatsko kulturno-jezični kamp u Udvaru“ dobila je potporu od 2500 eura. Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža“ za program „Razmjena učenika Hrvatske gimnazije i učeničkog doma „Miroslav Krleža“ iz Pečuha i IV. gimnazije iz Zagreba“ dobila je potporu od 2000 eura. Hrvatski kulturni i sportski centar „Josip Gujaš Džuretin“ za program „Škrinja – Kuća podravske baštine“ dobio je potporu od 1500 eura. Udruga kukinjskih Hrvata za program „Obogaćivanje Zavičajne kuće u Kukinju“ dobila je potporu od 1000 eura. Kristina Glavanić iz Narde za program „Promocija knjige“ dobila je potporu od 1000 eura.

Branka Pavić Blažetin

Jolanka Tišler odlikovana Nagradom za narodnosti

U budimpeštanskom Bugarskom općeprosvjetnom domu 18. prosinca 2024. održana je svečana dodjela ovogodišnjih državnih Nagrada za narodnosti. Njima se nagrađuju osobe i organizacije koje uzorno djeluju na području javnog života naroda, obrazovanja, kulture, crkvenog života, znanosti, masovnih medija i gospodarskog samorganiziranja.

Državni tajnik za vjerske i narodnosne odnose pri Uredu premijera Miklós Soltész u pozdravnom je govoru istaknuo: „Rad koji su zajednički obavili vlada i narodnosti u proteklom desetljeću urodio je plodom u obrazovanju, kulturi, samoupravi i sustavima podrške. Taj rad mora se nastaviti i jačati u svim manjinskim zajednicama. Prepreke prouzročene ratovima i poteškoće koje su iz njih proizašle također su dobro prevladane, a zahvaljujući velikom radu državnih i narodnosnih samouprava prevladane su energetske i ekonomske poteškoće.“

dijalekta, među Hrvatima u Mađarskoj. Ona i njezina obitelj deportirani su u Tedej 1951., gdje su živjeli u nehumanim uvjetima u vojarni od 160 ljudi. Pušteni su 1953. godine, ali se nisu mogli vratiti u Serdahel, njihovo rodno mjesto, sve do 1956. godine.

Jolanka Tišler rođena je u Serdahelu, gdje je završila osnovnu školu. Maturirala je u budimpeštanskoj hrvatskosrpskoj gimnaziji, diplomirala na Visokoj nastavničkoj školi u Pečuhu, a kao izvanredna studentica završila je slavistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta „Loránd

Nagrađena Jolanka Tišler

Nagrađena s uzvanicima

Nagradu je primila i Jolanka Tišler, rodnom iz Serdahela – nastavnica hrvatskog jezika, spisateljica proze i poezije na hrvatskom književnom jeziku i na kajkavskom narječju, bivša ravnateljica Osnovne škole „Katarina Zrinski“ i osnivačica Udruge Hrvata u Pomurju kao i autorica udžbenika na hrvatskom jeziku.

Jolanka Tišler unatoč teškom životnom putu očuvala je svoj hrvatski identitet te doprinijela učvršćivanju identiteta i njegovanju jezika, osobito kajkavskog

Eötvös” u Budimpešti. Zapošljava se u rodnom selu kao nastavnica, zatim radi u Keresturu pa opet u Serdahelu kao ravnateljica Osnovne škole „Katarina Zrinski”, sve do mirovine. Svojom prvom zbirkom pjesama, „V modrini neba” – koju je objavila još 1978. godine, Jolanka Tišler skrenula je pozornost na svoj vlastiti pjesnički rad, ali i na kajkavski govor pomurskih Hrvata. Neke njezine pjesme ušle su u antologiju hrvatske poezije u Mađarskoj 1945. – 2000. urednika Stjepana Blažetina („Rasuto biserje”). Suautorica je molitvenika na kajkavskom narječju „Ruža nebeska” i radnog materijala za djecu iz nižih razreda osnovne škole „Učimo pisati i čitati kajkavskim narječjem”. Neka su od njezinih djela i „Gdje nastaje glas” te „U zrcalu vodice”. Objavljivala je pjesme u raznim antologijama, autorica je udžbenika za hrvatski jezik, izdane su joj samostalne zbirke pjesama: „V modrini neba” (1988.), „V zrcalu rodice / Szivárványtűkörben” (1998.) i „Odlazim u morske tišine” – pjesme i proza (2018.).

Svečanoj dodjeli nagrada 19. prosinca nazočili su i veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić, diplomatska savjetnica Marina Sikora i predsjednik HDS-a Ivan Gugan.

Kršul

PROJEKT „OUT OF THE BOX“

Izložba i knjiga „Put međimurske nošnje“

Završen je projekt „Out of the Box“, koji je sufinancirala Europska unija u okviru programa Kreativna Europa – potprogram Kultura uz potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, Grada Čakovca i Općine Nedelišće.

U projektu su sudjelovali Udruga Kultivator, KUU „Veseli Međimurci“ iz Čakovca, HKD „Pomurje“ iz Lendave te Hrvatski klub Augusta Šenoa iz Pečuha. Projekt je to ukupne vrijednosti 202 345 eura koji je EU sufinancirala s 80 %, a nositelj projekta bila je Udruga Kultivator s partnerima iz Čakovca, Lendave i Pečuha. U projekt (konzorcij) s mađarske strane bili su uključeni zaposlenici Hrvatskog kluba Augusta Šenoa te etnologinja i kustosica mohačkoga Muzeja „Dorottya Kanizsai“ Mirjana Bošnjak (Eva Mirjana Bosnyák).

Mirjana Bošnjak za Hrvatski je glasnik izjavila: „One bez kojih se projekt ne bi ostvario, a nisu bile direktno uključene u projekt, ali jesu s nama podijelile sve zna-

nji koje upotrijebljene za izradu virtualnih eksponata. Međimurske narodne nošnje prikazane su i na citylight ekranima u obliku videa u Zagrebu, Varaždinu, Murskoj Soboti... Kroz digitalne kanale promovirala se i revitalizirala kulturna baština.

Otvorena u Čakovcu, izložba „Put međimurske nošnje“ uz promociju istoimene knjige bila je u Sloveniji, Lendavi i Pečuhu, u Muzeju Janusa Pannoniusa od 28. rujna. To je bila završna faza dvadesetomjesečnog projekta.

Knjiga „Put međimurske nošnje“ i istoimena multimedijska izložba omogućili su da se doživi bogatstvo međimurske baštine na potpuno novi način. Izložba je donijela impresivne fotografije, vi-

nje, blago, tradiciju što su naslijedile te pomogle na terenskom radu bile su: Zorica Prosenjak iz Serdahela, Magdolna Havasiné Andrašek iz Pustare, Mártonné Szelák iz Mlinaraca. One su posudile svoje nošnje koje prezentiraju hrvatsku međimursku nošnju u Mađarskoj. Kod njih sam skupljala za vrijeme terenskog istraživanja.”

Projekt je imao kao cilj zaštititi i promovirati kulturnu baštinu Međimurja katalogizacijom i digitalizacijom elemenata narodnih nošnji, izradom inovativne publikacije s interaktivnim QR kodovima i dizajniranjem 3D replika odabranih noš-

deozapise i virtualnu stvarnost koja je oživjela tradicijsku međimursku nošnju modernim tehnološkim alatima. Knjiga „Put međimurske nošnje“ predstavlja detaljno istraživanje i analizu međimurskih narodnih nošnji te njihovih sličnosti i razlika u usporedbi s nošnjama iz susjednih slovenskih i mađarskih regija. U sklopu izložbe posjetitelji su imali priliku pogledati nošnje kroz VR naočale, a uz svaku fotografiju nalazio se QR kod s popratnim informacijama i videoprezentacijom. Dio nošnji bio je prikazan i kroz zanimljivi hologram. Urednici su knjige su Eva Mirjana Bosnyák, Nikola Kotur i Đanino Kutnjak. Tekstove potpisuju Eva Mirjana Bosnyák, Nikola Kotur, Đanino Kutnjak i Janja Kovač, dok je autor fotografija i videomaterijala Zoran Fras. Autori su koncepta izložbe Aleksandar Novak i Zoran Fras, a lektorica tekstova Anja Jakopčević Kraljić. Ilustracije su rad Anje Kohek. Knjiga donosi rezultate terenskih istraživanja na temu upotrebe narodnih nošnji na području Međimurja te kontaktnih regija u Sloveniji i Mađarskoj. Istraživanje su proveli Nikola Kotur na području Međimurja, Đanino Kutnjak u Sloveniji te Eva Mirjana Bosnyák u Mađarskoj.

„Istraživači su na svim lokalitetima pronašli kazivače uz pomoć kojih su odredili materijal koji će obraditi, prikupili

oglavlja, obuće ili veza, odnosno elementi koji lako promaknu oku promatrača. Svaki komplet prati opis odjeće ili nošnje te lokalitet s kojeg dolazi, što olakšava navigaciju kroz predstavljeni materijal. Uz fotografije u knjizi se nalaze i QR kodovi uz pomoć kojih čitatelji mogu svojim pametnim telefonima pogledati snimke na kojima se modeli kreću. Knjizi je prethodila „Studija stanja međimurske narodne

la tradiciju i suvremeni pristup donoseći kulturnu baštinu bliže novim generacijama. Tako su i na ključnim lokacijama u Pečuhu, ispred Trgovačkog centra Árkad i na Trgu Széchenyi, posjetitelji mogli uživati u bogatstvu boja i detalja narodnih nošnji koje su prikazane na plakatima. Na šetnici, u izlogu, postavljen je ekran s prikazom videa koji u pokretu dočarava ljepotu i značaj narodnih nošnji. Kampanja je nu-

detaljne opise dijelova, njihove lokalne nazive te kontekste u kojima se ta odjeća nosila. U suradnji s kazivačima odabrani su kompleti prikupljeni i fotografirani na modelima.”

„Put međimurske nošnje” donosi visokokvalitetne fotografije modela u svečanoj odjeći ili rekonstruiranim narodnim nošnjama s obrađenih lokaliteta. Modeli su slikani u cjelini (totalu), a uz to su autori odabrali detalje na koje su htjeli skrenuti pozornost čitatelja. Vrlo često to su detalji

nošnje u Hrvatskoj, Sloveniji i Mađarskoj”, koja je dostupna u digitalnom obliku, piše Janja Kovač, viša kustosica Muzeja Međimurje Čakovec.

Projekt je imao jedinstvenu promotivnu kampanju usmjerenu na očuvanje i revitalizaciju narodnih nošnji putem modernih tehnologija i vizualnih medija, koja se održala na nekoliko atraktivnih lokacija u Varaždinu, Zagrebu, Lendavi, Pečuhu. Kroz projekt „Out of the Box” i u suradnji projektnih partnera kampanja je spoji-

dila priliku da se stanovnici i posjetitelji Pečuha povežu s bogatim nasljeđem na moderan i inovativan način. Tako se tradicija oživljava i prilagođava suvremenom svijetu, čime osiguravamo njezinu prisutnost i u budućnosti. Ovaj interdisciplinarni projekt uključivao je suradnju muzeja, povjesničara umjetnosti i drugih stručnjaka te je uspostavio poveznice između međimurske narodne nošnje i sličnih nošnji iz Slovenije i Mađarske. Rezultati istraživanja prikazani su u knjizi „Put međimurske nošnje”, koja donosi ključne spoznaje o trenutnom stanju nošnji u regiji i njihovoj aktivnoj uporabi u folklornim običajima.

Snimane su fotografije i videomaterijali, pripremljene inovativne publikacije. Glavni je cilj projekta očuvanje tradicionalne narodne nošnje na području partnera projekta, a ti materijali pružaju dragocjen uvid u bogatstvo kulturne baštine. Uz niz terenskih istraživanja, proučavanje objavljenih kataloga i publikacija, razgovore s čuvarima privatnih zbirki te suradnju s projektnim partnerima uspješno je mapiran jedan dio kulturne baštine međimorskog kraja, narodna nošnja. Putovalo se kroz povijest, kulturu i umjetnost – koja premošćuje prošlost i sadašnjost, a sve to kroz šarenilo i ljepotu narodnih nošnji Međimurja.

Branka Pavić Blažetin

BUNJEVAČKO PRELO U ČAVOLJU

Prelo u Čavolju održava se od 1930. godine. Davno bi se u divojačkoj kući okupili mladi, divojke i momci, koji bi cilu noć pjevali, šalili se i pili... Jedna mala pjesmica iz tog vrimena:

*Čavolj je selo,
U kome je sve veselo,
Bilo nekad, a sad znajte
I tamo su stale gajde.
Ako nekad i posvira,
Tamburica naša mila,
To je samo da se znade:
Bunjevac duh ne izdade!*

i dandanas crpimo. Naš je zadatak da čuvamo, njegujemo i pridamo to mladima. Da se ne zaboravi!

Žalosno i dirnuto pogodila je naše tamburaše neshvatljiva tragedija – izgubili smo NJEGA, Čovjeka koji je živio za muziku, bio pojedinac. Koji je svojom malom tamburicom ukrao duše i srce SVIMA nama! Više nije s nama, ali ZAUVIK će živiti u našim srcima. Fala što si bio nama! – Život teče i brzo prolazi – i ima kada nemamo riči.

Bečarac... To svaki voli i piva, mladi i stari... Kad se raduje, kad je tužan...

Zita Ostrogonac Kissné, predsjednica hrvatske samouprave, srdačno je pozdravila sve naše mile goste i s velikim poštovanjem posebno načelnicu Čavolja Anitu Csaláné.

Zahvalila je što su došli na naše prelo. Mi Čavoljci smo jako sretni da smo imali taki predaka koji su nas naučili poštivati obitelj, materinski jezik (koji bi bio jako važan), vjeru, običaje, ostavštinu iz koje se

Ej, što ću, nane, boluje mi dika...

Alaj smo se sastali bečari...

Pjevala je te pjesme naša kulturna grupa i otvorila ovogodišnje prelo.

S velikim uspjehom nastupili su naša čavoljska bunjevačka kulturna grupa, dječja skupina i odrasli, izvodili su stare plesove i pjesme. Publika je zahvalila velikim pljeskom na izvrsnoj i uspješnoj izvedbi.

Hvala organizatorima i voditeljima, roditeljima na uloženom radu i trudu. Najveća fala i našim tamburašima (Bácska) koji su cilu noć svirali i svirali...

Večer je protekla u jako dobrom raspoloženju. Bilo je dobro plesati, pjevati, slušati, družiti se s prijateljima i poznanicima i stvoriti nova prijateljstva. Bilo je dobro biti zajedno.

Stana Gašparović

„Skupština“ Udruge baranjskih Hrvata

Udruga baranjskih Hrvata pozvala je na skupštinu sve svoje članove i simpatizere. Neslužbena skupština, kako je rekao predsjednik Udruge Blaško Bošnjak, održana je 14. prosinca u auli Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma „Miroslav Krleža“ u Pečuhu. Predsjednik je nazočne upoznao s novim vodstvom Udruge, izabranim u svibnju 2024. Govorio je i o razlozima financijskih problema i nedostatku sredstava za rad Udruge, s čime se novo vodstvo suočilo te o planovima u nastupajućem razdoblju. Nakon skupštine slijedila je zajednička večera.

Trenutačno Udruga baranjskih Hrvata broji stotinjak članova, a nedavno se učlanilo petnaestak novih članova. Kako je u svojem obraćanju nazočnima rekao predsjednik Udruge, skupština je održana 29. svibnja, kad se tadašnja predsjednica Marijana Balatinac odrekla funkcije. Potom je izabrano novo vodstvo: predsjednik Blaško Bošnjak, dopredsjednica Brigita Šandor Štivić i tajnica Ana Ružić Rozinger. Osvrnulo se kratko na događanja u Vršendi i poslije u Pečuhu i rekao kako se na skupštini 29. svibnja čulo kako udruga na računu ima 3 100 000 Ft. Pokazalo se kako je 17. svibnja otkazana natječajna svota koju je Udruga dobila za djelovanje. Dodao je kako udruga nema stalan izvor prihoda, nego može

Vodstvo Udruge baranjskih Hrvata

Dio nazočnih članova

iz državnog proračuna tražiti godišnju potporu za djelovanje i za programe. A tu su i prihodi od uplate od godišnje članarine (2400 Ft). Zahvalio je predsjedniku HDS-a Ivanu Guganu što im je pomogao na natječaju kako bi mogli organizirati ovaj susret. Rekao je kako ne bi trebalo miješati udruge, tako je Savez Hrvata u Mađarskoj jedna, a Udruga baranjskih Hrvata druga udruga. Pozdravljajući nazočne, Ivan Gugan rekao je kako se nada da će Udruga baranjskih Hrvata uspješno djelovati u nastupajućem razdoblju. Predsjednik Udruge Blaško Bošnjak naglasio je kako žele zadržati dosadašnje uspješne programe koje je udruga ostvarivala i dodati nove te kako se čekaju ideje svih članova Udruge.

Branka Pavić Blažetin

Zajedničko slavlje u Lukovišću

Veselo je bilo u Lukovišću 15. prosinca 2024. godine. U mjesnom domu kulture okupilo se staro i mlado kako bi se družili na adventskom programu. Prekrasan program prikazali su polaznici lukoviškog vrtića i lukoviške škole. Tamburaški orkestar (MÖSZ), koji čine talentirani učenici iz Lukovišća, ostvario je velik uspjeh. Nastupili su i KUD „Drava“ i KUD „Podravina“. Programu u mjesnom domu kulture prethodila je sveta misa u mjesnoj crkvi. Božićno druženje organizirala je Mjesna samouprava Lukovišća na čelu s načelnikom Józsefom Villányijem.

Branka Pavić Blažetin

UDVAR – U organizaciji Hrvatske samouprave Udvara i Mjesne samouprave Udvara 15. prosinca 2024. u udvarskoj rimokatoličkoj crkvi služena je svečana sveta misa u povodu 25. godišnjice izgradnje i posvećenja mjesne crkve. Svetu misu prevodio je mjesni župnik Zsolt Czeglányi uz sudjelovanje udvarskog Muškog pjevačkog zbora „Hrastina“. Dan je ostvaren uz potporu Hrvatske samouprave Udvara i Mjesne samouprave Udvara.

Dr. sc. Božo Skoko: Kako sačuvati i poticati profesionalno novinarstvo u eri dezinformacija i utrke za klikovima?

Prof. dr. sc. Božo Skoko, redoviti profesor strateškog komuniciranja na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, na predstavljanju Zbornika izabranih radova nastalih u sklopu projekta *Poticanja novinarske izvrsnosti u 2023.* dao je sjajan, analitičan i nadasve precizan pogled na novinarstvo danas, okruženje, djelovanje u medijima te odnosima s javnošću. Tekst, u dogovoru s dr. Skokom, donosimo u nastavku u cijelosti.

Drugi dio

Opisujući početke tog medijskog majstora, kralja manipulacije i spina u SAD-u početkom dvadesetog stoljeća, autor navodi jednu zgodu iz 1915. kad je Bernays bio angažiran da odradi publicitet za američku turneju jednog segmenta Ruskog carskog kazališta. *Ballets Russes* pod vodstvom Sergeja Djagiljeva okupio je trupu koja je spajala klasični balet s modernim plesom. No, unatoč odličnim kritikama iz Europe, američka javnost bila je prilično slabo zainteresirana za najtraženije europske plesače i njihovu umjetnost. Nakon što je nizom tekstova o važnosti baleta pokušao „educirati“ američke čitatelje, komunički stručnjak posebno je želio istaknuti i skrenuti pozornost medija na slavnu Flore Revalles, primabalerinu u predstavi Šeherezada. Međutim na konferenciji za novinare pojavio se tek jedan medij. Razočaran, ali s voljom da ipak zagolica američku javnost za slavnu balerinu, Bernays je posegnuo za kreativnim rješenjem. Odveo ju je u Zoološki vrt u Bronxu i nagovorio da se slika s dugom, ali bezopasnom zmijom omotanom oko njezina tijela. „Prodao je“ medijima priču kako se ona u svome plesu inspirira vijugavim pokretima gmazova te da joj je zmija kućni ljubimac. Iako se umjetnica bojala zmija, na kraju je prihvatila priču i odglumila svoju ulogu. Nakon toga redovito je putovala i pojavljivala se u javnosti sa zmijom. To joj je osiguralo naslovnice novina i iznimnu popularnost. „Bez zmije, Flore Revalles, privlačna, provokativna i nadarena djevojka, možda bi morala čekati godinama za dobivanje nacionalnog priznanja. Zmija je ubrzala taj proces.“, napisao je poslije Bernays u svojim memoarima.

Od tada do danas redovito se koriste tzv. hvatači pozornosti, koji su u ovo naše vrijeme dosegli vrhunac i tjeraju ljude da zastanu, pročitaju, osluhnu, pa i povjeruju. Nažalost, vrlo često ti hvatači pozornosti nemaju nikakve veze s temom, odnosno porukom, ali su ljudima očito

draži nego istinska poruka. Ljudi pamte te medijske i komunikacijske štosove, a vrlo brzo zaboravljaju bit. Tako se lagano razvodnjavaju i iskrivljuju činjenice. Istina postaje predmet pakiranja i trgovanja. A u silnoj želji da se svidimo publici ili da izazovemo njezinu reakciju nerijetko se odstupa od istine i ona postaje žrtva političke korektnosti, medijskog izvještavanja ili pak nekih viših gospodarskih ili političkih ciljeva i interesa... Onda nije čudo što je 2016. popularni Oxfordski rječnik kao riječ godine izabrao englesku riječ *Post-truth*. Od tada do danas laži se normalno šire oko nas jer nam zvuče prihvatljivije, atraktivnije i zabavnije nego istina.

...

Vratimo se nakratko metrici, koja bi donekle mogla promijeniti odnose na tržištu i barem utjecati na manje hvatača pozornosti, šarenila i dezinformacija, a više objektivnosti, kredibiliteta i činjenica. Dakle, postojeća metrika čitanosti pokazuje nam koliko je konzumenata vidjelo određeni sadržaj na *news portalu*, odnosno koliko ga je ljudi percipiralo i koliko je svoga

TRENUTAK ZA PJESMU

Sjene

Sav je obzor zarudio.
Dunuo je dah s poljanâ...
I lete u nebo oblaci:
Purpurni sancij dana...

S grmlja na žutu obalu
Živo prhaju ptice,
I ribar u čamcu nemirnom
K nebu obraća lice.

Obraća lice i sluša
Ariju sa nebesa –
S mrežom se ljulja, i saginje,
Sijedu kosu stresa.

I kako se ljulja, biba se
I čamac i on i sjena –
Ljulja se, pljuska, razilazi
Na zlačanih valih pjena...

Vladimir Vidrić

vremena utrošilo na taj sadržaj. Međutim, ostaje pitanje – da li kliknuti, otvoriti, pročitati – znači i vjerovati?

Prema tome, kod kreiranja nove metrike ostaju ključna i sljedeća pitanja, na koja odgovore mogu dati jedino konzumenti: Što smo vidjeli novo, relevantno, važno i korisno? Kakva je posljedica čitanja takvih sadržaja? Bolja informiranost? Edukacija? Zabava? Zaglupljivanje? Relativiziranje važnih tema? Nesvjesno usvajanje medijske agende? Stvaranje informacijskog kaosa?

Logično je zapitati se je li informacija još uvijek moć. Očito nije sama po sebi, već je moć ako je istinita, pravovremena i korisna. Sukladno tome konzument određenog sadržaja morao bi testirati njegovu „vrijednost“ kroz sljedeća pitanja: Vjerujem li onome što je objavljeno? Ulijeva li mi autor povjerenje? Kakva su moja ranija iskustva s tim medijem? Smatram li važnim i relevantnim ono što je objavljeno? Je li korisno ono što je objavljeno? Jesam li to već negdje vidio ili je izvorna informacija? Je li informacija napisana profesionalno, pošteno i uravnoteženo? A kako bismo mogli utvrditi kredibilitet, a ne samo čitanost i gledanost portala, nužno je analizi njihova izvještavanja pristupiti i kroz sljedeće kategorije: ISTINITOST – činjeničnost, PROFESIONALIZAM u pristupu, KREDIBILITET s obzirom na „minuli rad“, IZVORNOST sadržaja, ETIČNOST u pristupu, KORISNOST (vrijednost za čitatelja i zajednicu), ZANIMLJIVOST i atraktivnost u načinu prezentiranja, NEOVISNOST, NEPRISTRANOST u odnosu na politiku i interesne skupine te POSEBNOST u odnosu na konkurenciju.

Ako su odgovori na sve ili većinu stavki pozitivni, za pretpostaviti je kako je riječ o mediju, odnosno sadržaju, koji ima određeni javni kredibilitet i utjecaj. Velika većina sadržaja koja je objavljena uz potporu ovog projekta uspješno prolazi ovaj filtar!

A kako su nam promjene u dosadašnjem načinu mjerenja *news portala* nužne te kako bi i sami portali poradili na vlastitoj vjerodostojnosti, a ne samo na privlačenju pozornosti (često bez pokrića) svjedoče i nastojanja ključnih aktera na medijskom tržištu – oglašivača, profesionalnih medija te stručnjaka za odnose s javnošću. Ključno pitanje oglašivača ostaje – do kakve publike dolazi naša poruka i u kakvom kontekstu se objavljuje? Naime, nije svejedno je li neki oglas vidjelo tisuću korisnika slabije kupovne moći, bez ikakvog interesa za akciju ili deset potencijalnih kupaca, odnosno je li objavljen u kredibil-

nom kontekstu profesionalnog sadržaja ili je „zatrovano“ lažnim vijestima. Medijskim profesionalcima u interesu je zaustavljanje prakse zlorabe portala neprofesionalnim i senzacionalističkim sadržajima te lažnim vijestima i jačanje istinskog novinarstva jer se imidž struke odražava na sve. A stručnjacima u odnosima s javnošću više je nego neophodno pravo vrednovanje portala u smislu pronalaženja najadekvatnijeg medija za prijenos poruke. Naime, njihovo je trajno pitanje gdje objaviti neki medijski sadržaj želimo li da dođe do naše ciljane skupine i utječe na njezino mišljenje i ponašanje (a ne samo na percepciju), budući da nam to nužno ne omogućava najčitaniji portal, već onaj čiji brend garantira određenu vrijednost sadržaja vlastitim čitateljima.

...

Iako neki još uvijek vjeruju kako mediji objavljuju ono što je uistinu najvažnije, istraživanja kažu da nije baš tako. Na to što će koji medij objaviti utječe mnoštvo čimbenika – od znanja urednika i njegovih preferencija do političkog profila medija, aktualnog društvenog trenda, pomodnosti ili želja vlasnika medija. Na koncu su i urednici, koji odlučuju što će se objaviti, i novinari koji izvještavaju – ljudi. Zato se teško mogu oduprijeti svojoj subjektivnosti iako su na fakultetima učili kako se moraju voditi istinom, objektivnošću, aktualnošću, zanimljivošću... Iako novinari često mašu poštapalicom „objektivnosti“, objektivnost u medijskom izvještavanju teško je postići. Često za to treba plivati

uzvodno, odnosno imati dovoljno hrabrosti otvoriti teme koje su drugima dosadne ili nevažne, iznijeti činjenice čak i onda kad kvare postojeći dojam; iznijeti činjenice čak i onda kad ne idu na ruku „našoj strani“ ili pohvaliti ono što je dobro u suprotnom taboru. Često treba izići iz vlastitih mentalnih rovova i pokušati objektivnije sagledati svijet oko sebe. Jedino mediji mogu pridonijeti i zdravijim odnosima u našem društvu.

„U društvu razvijamo destruktivne odnose, ne prihvaćamo druge i drugačije od nas, nego razvijamo jednu narcističku, vrlo nezrelu ideju“, izjavio je 2022. za Slobodnu Dalmaciju dr. sc. Ante Bagarić s Klinike za psihijatriju u Vrapču. On je tada zaključio kako živimo u savršenom tehnološkom, ali jadnom emocionalnom dobu te kako pogled na svijet u kojem smo jedino mi u pravu, a svi koji drukčije misle su uglavnom glupi i pokvareni, vodi destrukciji, nasilju i agresiji... No, ipak ima nade. Taj zagrebački psihijatar smatra kako društvo može ozdraviti ako odluči da neće više među različitim raditi destrukciju, nego graditi suradnju. Pritom je svjestan kako će to kočiti psihopati, koji „stalno stavljaju svoje otrove i to sprječavaju“. No, ipak vjeruje kako ima dovoljno empatija u Hrvatskoj koji mogu uspostaviti empatiju kao osnovni mehanizam u društvu i početi se međusobno razumijevati. A prvi korak na tom putu kreće od nas samih.

Autor: prof. dr. Božo Skoko
Objavljeno 19. studenoga 2024.
Izvor: www.poslovnifm.com

Javna tribina Hrvatske samouprave Budimpešte

U Galeriji Hegyvidék 30. studenoga 2024. održana je javna tribina Hrvatske samouprave Budimpešte, Hrvatske samouprave Novog Budima i Hrvatske samouprave XII. okruga.

Predsjednik Hrvatske samouprave Budimpešte Stipan Đurić, koji je govorio i u ime Hrvatske samouprave XII. okruga, čestitao je novoizabranim predsjednicima i zastupnicima koji će svojim radom i zalaganjem doprinosti boljitku hrvatske zajednice. Istaknuo je važnost suradnje samouprava u pripremi projekata: „Predsjednici samouprava ovoga su dana pozvani da razgovaramo o planovima i o našoj budućnosti zajedno. Važno je razmišljati dugoročno te umjesto jednogodišnjih planova izrađivati i višegodišnje, primjerice petogodišnje planove. Potrebno je strateški razviti viziju očuvanja našeg identiteta jer se plodovi takva promišljenog i sustavnog rada jasnije i trajnije ostvaruju.”

Zajedno

Dio nazočnih

Na javnoj tribini istaknuta je važnost toga da se djeca ne samo školuju u našim institucijama nego da postanu aktivni članovi hrvatske zajednice, što su najvažniji stupovi, kao i škola, vjera, odnosi s matičnom zemljom i prije svega obitelj. Uz prisjećanje na uspješne izbore, povećanje broja Hrvata u Budimpešti prema posljednjem popisu stanovništva za pet posto, prisjećanje na događanja poput nogometnog turnira te isticanje volje za podupiranje projekata Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, predsjednik Đurić također je izrecitirao prigodnu pjesmu Vinka Kosa „Adventsko vrijeme”.

Predsjednik Hrvatske samouprave Novog Budima Dinko Šokčević također je istaknuo nogometni turnir i susret mladeži te

dodao: „Novi Budim kao naš kvart sudjelovao je na Državnom hodočašću u Santovu, a početkom godine također u Baji na pokladnom običaju maškara.”

Predsjednik Šokčević obavijestio je prisutne o planu obilježavanja obljetnice smrti Matije Petra Katančića, jednog od najvećih hrvatskih intelektualaca, koji je trideset godina živio i radio u Budimpešti. Katančić je preveo cjeloviti tekst Biblije na hrvatski jezik. Znamo da je prije, u 17. stoljeću, to učinio Bartol Kašić, ali on to nije uspio objaviti, a Katančić je uspio 1831. godine, te je time prvi put Biblija tiskana na hrvatskom jeziku, i to u Budimu. U sklopu programa održat će se i znanstveni skup sa stručnjacima iz Mađarske i Hrvatske i izložba u Mađarskom narodnom muzeju.

„Glavni organizator obljetnice Matije Petra Katančića bit će Hrvatska samouprava Budimpešte uz sudjelovanje svih okruga koji su zainteresirani”, pojasnio je predsjednik Stipan Đurić.

Stipan Đurić

Prisutnima se obratio i veleposlanik RH u Mađarskoj Mladen Andrić: „Programima mi pokušavamo približiti Hrvatsku Mađarskoj ili Mađarima prikazati Hrvatsku onakvu kakva je.”

Program je zaokružio nastup Hrvatske izvorne grupe, koja je otplesala novu koreografiju bunjevačkog plesa, nakon čega se nastavilo druženje uz večeru.

Kršul

„Sriću će vam donest, a nevolju odnest!“

U Hrvatskoj Kemlji, 3. prosinca 2024., priredili su večer povodom dana Svete Barbare. Na svetačnom programu su predstavili običaj ki je samo u tom selu ostao kod gradišćanskih Hrvatov.

HRVATSKA KEMLJA – Ovo malo selo u blizini Staroga Grada na obali Maloga Dunaja je poznato širom barom po slavljenu gradišćanskohrvatskom pjesniku, književniku i znanstveniku Mate Meršiću Miloradiću, ki je pedeset ljet bio farnik ovoga maloga sela. U to selo su se pred točno 490-mi ljeti doselili Hrvati. Oni su si čvrsto držali običaje i naravno katoličansku vjeru. Po riči povjesničara rođenoga Kemljanca Imre Ressa se istaknula uloga vjere u očuvanju hrvatskoga identiteta, ča su potvrdili i drugi istraživači i povjesničari.

Običaj Hrvata iz Kemlje

U kolu

Kult svete Barbare i katoličke vjere

Po pozdravni riči glavnoga organizatora Francija Nemetha peljača Kulturnoga društva Konoplje je načelnica Kemlje Gizella Eller pozdravila goste ki su došli iz većinom hatskih naselj iz Bizonje prik Čunova sve do Hrvatskoga Jandrofa. Slavio se je Dan Barbarov ljetos 30. novembra početo od šesti zvečera od kada su čekali goste. Priredba je počela prilično uru kašnje.

Sabina Bognar referentica prava i znanstvena suradnica u Institutu za etnografiju madjarske akademije znanosti je istaknula u svojem referatu:

„Komunističko preuzimanje vlasti po 1948. ljetu sustavno je razbilo gustu mrižu zajednice organiziranu oko vjere, u sklopu toga onemogućilo je njegovanje Miloradićevoga kulta. Kada se jedna vrata zatvoru, nova se otvoru: gotovo u isto vrijeme, kada

je komemoracija Miloradiću zabranjena, hrvatska zajednica u Kemlji dobila je vanjsku pomoć, da običaj Barbarin ophod postane središnji element izražavanja lokalnoga etničkoga identiteta.

A ta vanjska pomoć nije bila ništa drugo nego činjenica, da su se za običaj Barbare iz Hrvatske Kemlje zainteresirali poznati predstavnici madjarske etnografije Tekla Dömötör i Ernő Eperjessy. Naravno je za to bio i potriban Franci Nemeth, ki je pozvao renomirane znanstvenike u Hrvatsku Kemlju.“

Još i dandanas živi običaj

Kako je poznato ov običaj je samo preostao u Hrvatskoj Kemlji. Iako je bilo nekoliko desetljeć pauze u obdržanju su na početku 1990-ih ljet čuvarničarke obnovile ov običaj u jednoj dramskoj igri, a kada se je Franci Nemeth vratio u svoje rodno selo i postao peljač društva Konoplje je uvrstio ov običaj u svoj program.

Nadalje je on pokretač i priredbe Dan Barbare, ka se organizira dan pred prvom adventskom nediljom. Na ovu tradicionalnu priredbu pozove i okolišne folklorne skupine, tako su ovput zabavljali publiku Bizonjski tamburaši ki su začarali nazočne s gradišćanskimi melodijami i hrvatskimi šlageri dok su se Barbare pripremile. Ovo ljetio ih je bilo 20 od najmanjih do najstarijih.

Za zajedničkim stolom

dišćanskimi melodijami i hrvatskimi šlageri dok su se Barbare pripremile. Ovo ljetio ih je bilo 20 od najmanjih do najstarijih.

Predstavljanje Barbarov

Kad su se pojavile Barbare obličene u čistoj bijeloj prateži – kade im je još i lice bilo pokrto s bijelom zavjesom – u pratnji kemljanskih muži u hatskoj narodnoj nošnji je Gábor Grafleitner zajačio: „Dobar večer, Bog daj ovoga stana ljudi. Barbara je jur vani na dvori. Vrata otvorite i unutar puščajte. Sriću će vam donest i nevolju odnest!“

Po zajedničkom ophodu s laternami u škurini, ča simbolizira i to, da su Barbare navečer hodile od stana do stana, su stale u jedan red prema publiku i skupno su zamolili molitvu Oče naš na hrvatskom i madjarskom jeziku. Onda su po običaju išle med ljude, u ruki s vrljačom i dicit su darovale cu-kriče a odrasle su s vrljačom pobadnule na tom mjestu kade je nešto boli. Tako odnesu nevolju, a namjesto nevolje donesu sriću.

Uz već napomenutih čuvarničarkov i Francija Nemetha moramo spomenuti Juliju Gyergyói, ka je isto čuda doprinesla očuvanju ovoga zvanaredno lipoga običaja.

Kako smo doznali od znanstvenice Sabine Bognar pojavila se je knjiga s naslovom EthnoLore u kom su opisani svi običaji u Karpatskoj dolini, a med ovimi je uvršten i običaj na dan svete Barbare u Hrvatskoj Kemlji. Iz ovoga za etnografiju Hrvatov važnoga članka doznajemo, da je Niko Kuret (1906. – 1995.) slovenski etnograf ustanovio, da se je ov običaj pojavio već u 8. stoljeću na udarni točkov bavorskih i slavskih elemen-tov, a ovi elementi se zrcalu na moravski i češki područji. Po njegovom mišljenju se tradicija, ka je preživjela antiku se poveže sa sridnjovjekovnimi katoličkim sveci.

Preuzeto: IK (hrvatskenovine.at)

Foto: Balázs Talpas

Županijski Hrvatski dan

U organizaciji Hrvatske samouprave Šomođske županije 11. prosinca 2024. u Kapušu je održan Županijski hrvatski dan 2024., javna tribina i svečana sjednica Hrvatske samouprave Šomođske županije te je obilježeno 30 godina djelovanja hrvatskih samouprava.

Nagrađena Klara Kovač

Nagrađena Ruža Bunjevac

Nagrađena Jelica Maćok-Čende

Zbor KUD-a „Podravina“

Sjednicu je vodio predsjednik Hrvatske samouprave Šomođske županije Zoltán Solga

Učenica lukoviške škole Dijana Nemeth

Predsjednik Hrvatske samouprave Šomođske županije Zoltán Solga naglasio je kako je tim danom obilježena i 30. obljetnica hrvatskih samouprava. Tada, prije 30 godina, i hrvatska zajednica u Šomođskoj županiji prvi je put imala mogućnost birati svoje zastupnike u naseljima u kojima živi i utemeljiti mjesne hrvatske samouprave ako je udovoljila tadašnjim zakonskim propisima. Osvrnuo se i na izbore za narodnosne samouprave održane 9. lipnja 2024. i rekao kako je u Šomođskoj županiji 2024. godine utemeljeno 13 mjesnih samouprava, a na županijskoj razini Hrvatska samouprava Šomođske županije.

U sklopu svečanog programa Županijskog hrvatskog dana 2024. dodijeljena su odličja Hrvatske samouprave Šomođske županije „Za Hrvate“. Hrvatska samouprava Šomođske županije dodijelila je odličja „Za

Hrvate“ Jelici Maćok-Čende za istaknutu djelatnost na području hrvatskog društveno-političkog života, Klari Kovač za istaknutu djelatnost na području hrvatskog odgoja i obrazovanja i Ruži Šimara Bunjevac za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture.

Slijedio je svečani program Županijskog Hrvatskog dana 2024. i obilježavanja 30. godišnjice djelovanja hrvatskih samouprava. U svečanom su programu sudjelovali Renata Balatinac, koja je čitala svoje stihove, KUD-ovi „Podravina“ i „Drava“ s prigodnim pjesmama, učenica lukoviške škole Dijana Nemeth kazivala je stihove, a pripremila ju je nastavnica Biserka Brantner. Nakon njihovog koncerta održao Panonski tamburaški orkestar pod dirigentskom palicom Ivana Draženovića.

Branka Pavić Blažetin • Foto: Organizatori

IZ ŽIVOTA NAŠIH ŠKOLA

USPJESI STOLNOTENISAČICA KERESTURSKE ŠKOLE

Stolnotenisači keresturske škole

U keresturskoj Osnovnoj školi „Nikola Zrinski” stolni tenis jedan je od najomiljenijih sportova. Naime učiteljica Marija Bizó Cziganý u svojim mladim godinama bila je stolnotenisačica i ljubav prema tom sportu željela je prenijeti i na keresturske učenike. To je i uspjela – iz svakog razreda ima nekoliko učenika koji su se uključili u treninge, a ima i učenika koji nakon završetka osnovne škole igraju u nekom sportskom klubu. Inicijativi daje potporu i sama ustanova, osigurava pomagala za treninge, a također ima i povoljne uvjete za treninge jer raspolaže velikom sportskom dvoranom. Ravnateljica Beata Herman vrlo se raduje svim sportskim aktivnostima jer današnje mlade generacije mnogo vremena provode na pametnim telefonima i pred računalom, pa je svaki sport važan zbog zdravog načina života. Keresturska djeca već su godinama na vrhu raznih stolnoteniskih natjecanja. Škola je već imala prvake i na Učeničkoj olimpijadi i na raznim državnim natjecanjima. Ove školske godine na Učeničkoj olimpijadi gradske aglomeracije bili su vrlo uspješni. U I. – II. kategoriji djevojke su u ekipnom natjecanju osvojile prvo

mjesto. Tako su Boglárka Somogyi, Kamilla Kunecz, Evelin Sánta i Szofi Deák nagrađene zlatnom medaljom. Ekipa je dospjela u županijski finale. U pojedinačnom natjecanju u istoj kategoriji Boglárka Somogyi osvojila je prvo mjesto i dospjela u županijski finale. U II. – IV. kategoriji ekipa djevojaka izborila je prvo mjesto. Maja Vargovics, Mira Vargovics, Dorina Czippán i Enikő Sánta postale su bogatije za još jednu zlatnu medalju te su dospjele u županijski finale. U pojedinačnom natjecanju Maja Vargovics dospjela je u finale. Zavidne rezultate postigle su i na Županijskoj turneji. U I. – II. kategoriji djevojke su u ekipnom natjecanju osvojile prvo mjesto: ponovno Boglárka Somogyi, Kamilla Kunecz, Evelin Sánta i Szofi Deák. Ekipa je dospjela u državni finale, koje će se održati na proljeće. U III. – IV. kategoriji keresturska ekipa također je izborila prvo mjesto i tako dospjela u državni finale. U ekipi su bile Maja Vargovics, Mira Vargovics, Dorina Czippán i Enikő Sánta. U kategoriji za pojedince Regina Deák osvojila je prvo mjesto i tako također dospjela u državni finale.

MEĐUNARODNI DAN MATERINSKOGA JEZIKA

Međunarodni dan materinskoga jezika obilježava se **21. veljače** od 2000. godine radi unapređivanja, učenja, razvoja materinskog jezika te njegovanja jezične i kulturne različitosti i višejezičnosti. Briga o materinskome jeziku vrlo je važna jer je ona ujedno način dokaziva-

nja svijesti o vlastitome identitetu. Materinskim jezikom označavamo jezik koji prvi naučimo u svojim obiteljima. Ljudi koji se bave jezikom i jezikoslovljem smatraju kako osoba koja nije svladala svoj materinski jezik može imati problema s učenjem općenito, a posebno s učenjem drugih jezika. U svijetu se govori oko 6000 jezika, no po zaključcima jezikoslovaca pola će jezika odumrijeti do kraja 21. stoljeća. Jezici koji su dominantni u svijetu (engleski, francuski, španjolski, kineski i dr.) polako potiskuju manjinske jezike. Postoje neki jezici u svijetu kojima priča samo nekolicina ljudi, ali postoje i naznake da će ti jezici uskoro izumrijeti. Prema tome svrha je Međunarodnoga dana materinskoga jezika podsjećati nas na moralnu obvezu očuvanja jezične raznovrsnosti kao ponajvećega bogatstva koje su nam ostavili naši predci. Zato je vrlo važno čuvati naš hrvatski jezik i zadržati ga kao dio kulture naše zajednice.

Dvojezična brošura o baštini Mlinaraca

Klub za očuvanje baštine i Udruga za razvoj mjesne zajednice Mlinaraca objavili su dvojezičnu brošuru o baštini Mlinaraca pod naslovom „Mlinarci – prošlost, sadašnjost i budućnost... Hrvati pored Mure“. Brošura je predstavljena 18. siječnja uz hrvatski kulturni program. Na promociji je načelnik Mlinaraca János Kósa posebno zahvalio Mariji Cziczeli Cseke (sakupljačici materijala), Katici Lukač Brodač (sastavljačici tekstova), Bernadett Zadravec (koja je napisala prijavu na natječaj) i Mariji Karadi (koordinatorici programa) za nesebičan rad u cilju očuvanja tradicija. Zahvalio je i svim drugim članovima mjesnih civilnih udruga koji su svojim radom doprinijeli tomu da se izdanje objavi odnosno da se promoviraju tradicijske vrijednosti mjesta. Na kulturnom programu nastupila su djeca iz mjesnog dječjeg vrtića, pjevački zbor te citeraši i drugi pojedinci. U prostoriji je uređena izložba radova Kluba i fotografija iz prošlosti sela.

Kako bi drugi cijenili ono čime raspolaže jedna zajednica, treba i ona sama biti svjesna svojih vrijednosti i cijeniti ih. Jedino će tako poruka doći do drugih. Upravo je to učinila umirovljenica Marija Cziczeli Cseke – privukla je i usmjerila pozornost mještana na vrijednosti kojima raspolaže selo Mlinarci. Sama je dala primjer drugima njegujući stare hrvatske običaje i tradicije te naglašavajući njihovu vrijednost u svojoj sredini. Prema njezinoj priči, još kad je radila u mjesnom dječjem vrtiću učitelj Stipan Blažetin poticao ju je da počne sakupljati hrvatske vrijednosti sela. Poslušala ga je te je i sama uživala u tome. Odlazila je u obitelji i ispitivala starije članove kakav je život bio početkom i sredinom prošloga stoljeća. Prikupljeni materijal već je dugo kod nje jer nekako nikad nije bilo dovoljno vremena, bile su tu i obiteljske obveze, a možda nije bilo ni sredstava da se sve objavi u knjizi. Marija je ipak bila strpljiva

mogli nastati mnogi vrijedni programi. Tako je nastala i brošura. Marija je skupila materijal, Bernadett Zadravec pisala je prijavu na natječaj, Katica Lukač Brodač prevodila je tekst, a Marija Karadi pomogla je u svim poslovima. Na predstavljajući brošure načelnik János Kósa posebno im je zahvalio na radu i na tome što već godinama promoviraju vrijednosti Mlinaraca.

Sakupljačica Marija Cziczeli Cseke zahvalila je svima koji su bili voljni pričati o nekadašnjim vremenima, koji su pohađali radionice i tako njegovali hrvatsku kulturu. Cilj je svih tih aktivnosti da i mlađi naraštaji upoznaju svoje korijene, sačuvaju svoj identitet, ne zaborave stare običaje i tradicije te da malo upoznaju i kajkavski dijalekt. Jer to su vrijednosti koje nas čine posebnima, bogatijima.

Osobe koje su najviše učinile za to da brošura bude izdana: Marija Cziczeli Cseke, Bernadett Zadravec, Katica Lukač Brodač

Prezentacija brošure obogaćena je i hrvatskim kulturnim programom: djeca iz mjesnog dječjeg vrtića prikazala su hrvatske dječje igre, a članovi pjevačkog zbora i citeraši publiku su obradovali pomurskim popevkama. Učiteljica Katica Lukač Brodač na kajkavskom je dijalektu napisala pjesmu posvećenu Mlinarcima te ju je recitala. Umirovljena učiteljica Dora Mészáros izabrala je pak jednu pjesmu na mađarskom jeziku u kojoj je posebno istaknuta važnost očuvanja tradicija. U domu kulture, gdje se odvijao program, uređena je izložba ručnih radova na kojima se nalazi motiv kajkavske ruže (šivani tekstilni predmeti i obojene zdjele) kao i izložba fotografija o prošlosti sela. Naravno, priredba nije mogla proći bez tradicionalnog jela – „mazanice“ koju su pripremili članice pjevačkog zbora.

Dvojezična brošura na 20 stranica predstavlja vrijednosti Mlinaraca, govori o motivu kajkavske ruže (odakle potječe, što simbolizira), povijesti Mlinaraca, važnosti rijeke Mure u životu pomurskih žitelja, zanatima kojima su se bavili Mlinarčani, hrvatskim običajima tijekom cijele godine (od Novog leta, Lekovnog četrtka, Fašenka, Vuzma do Telova, Martinja i Božića). Brošura se bavi i pomurskim svatovima te sadržava fotografije snimljene na raznim priredbama odnosno fotografije koje su stare već gotovo sto godina i koje svjedoče o povijesti mjesta.

Beta

Pjevački zbor Mlinaraca s citerašima

i znala je da ljudi trebaju doznati kolika je vrijednost koja još postoji u glavama starijih ljudi. Počela je organizirati radionice, izradu raznih predmeta s motivom tzv. kajkavske ruže. Na radionicama je također predstavljala razne božićne običaje, izradu pomurske pisanice... S mjesnim udrugama priredila je „Pomurske svate“ i uredila stalnu zavičajnu zbirku u staroj školi. Naravno, u sakupljačkom radu i u sve aktivnosti uključili su se brojni mještani, pa su tako

tome kako je još davno planirala tako nešto. Zahvaljujući uspješnoj prijavi na natječaj objavljena je brošura koja je neka vrsta uvertire za budućnost – željeli bi jednom objaviti i cjelovitu knjigu. Dodala je i to kako selo napreduje u razvoju turizma. U mjestu su porasli smještajni kapaciteti, tijekom ljeta stizali su ljubitelji prirode i odlazili na obalu rijeke Mure, odnosno na rafting. Uz te sadržaje potrebno je nuditi i druge programe kojima se promoviraju vrijednosti mjesta.

DANI DOMOVINSKOG BOJA U GRADIŠĆU

Udruga Hrvati – Horvátok svake godine organizira niz aktivnosti kojima se obilježava Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtve Vukovara i Škabrnje. Taj se dan obilježava 18. studenoga kao državni blagdan i neradni dan u Republici Hrvatskoj, a predstavlja trajno sjećanje na sve žrtve Domovinskog rata. Udruga svake godine sudjeluje u Koloni sjećanja u Vukovaru, a također organizira svoj program pod nazivom „Dani Domovinskog Boja u Gradišću“. Tih dana predsjednik udruge dr. Franjo Pajrić s gostima iz Republike Hrvatske obilazi hrvatska naselja u Gradišću, gdje se održavaju predavanja o tim slavnim danima kad je stvarana samostalna i suverena Republika Hrvatska, o danima ponosa i slave.

Tako je 31. studenoga 2024. godine u Kulturnom domu u Koljnofu priređena projekcija dokumentarnog filma „Poruke naših očeva: Ni oprostiti ni zaboraviti“ redatelja Jakova Sedlara s mađarskim titlovima te je promovirana knjiga „260 dana“, čiji je autor Marijan Gubina bio gost večeri. Knjiga je potresno svjedočanstvo o stradanju zatočenika u Vukovaru te je dostupna i u mađarskom prijevodu.

Humanitarac i mirotnorac Marijan Gubina rođen je 23. veljače 1981. godine u Vinkovcima. Nedaleko od Vukovara i Osijeka, u slavonskom mjestu Dalj, sretno je proživljavao djetinjstvo u svojoj šesteročlanoj obitelji. Kobnog 1. kolovoza 1991. godine Marijan Gubina postaje žrtva rata, lišen slobode na 260 dana tijekom kojih je bio podvrgnut najokrutnijim oblicima nasilja (stječe status logoraša). Dana 16. travnja 1992. godine u skupini od 50 ljudi, među

testament na točno toliko vremena zatočeništva u srpskim logorima Dalj, Bobota i Vera, koji su bili smješteni u okupiranim dijelovima Hrvatske. Trebala su mu dva desetljeća da s javnošću podijeli svoju intimnu kalvariju. Skupljanje leševa, lažna strijeljanja njegova oca, stajanje u redu za koru kruha i kap vode iz slavine te nemilosrdna premlaćivanja samo su dio onoga što je proživio. Mnoge detalje strahota koje je preživio, one ponižavajuće, jednostavno je prešutio, svjestan da ih možda njegova duša može istrpjeti, ali papir neće.

Gradišće za Vukovar

koncentracijskim logorima, čije postojanje Srbija i dalje poriče, dosad nisu imali prilike ispričati što su sve doživjeli u tim mjesecima patnje nakon pada Grada Heroja.

Branka Pavić Blažetin

U vukovarskoj povorci ponosa Marijana i Karmela Pajrić sa zastavom u ruci

kojima ima i članova njegove obitelji, protjeran je te pronalazi utočište u Osijeku u statusu prognanika.

Gubina piše svoja sjećanja, preteška čak i za odraslu osobu, koja je proživio kao desetogodišnji dječak. Ta su sjećanja svojevrsni

nije mu bilo lako nagovoriti bivše logoraše da ponovno „uđu“ u taj dio svojih života. Kazao je kako su oni prošli toliko trauma da ih pričanjem o njima vraćaju u vrijeme za koje bi najradije da nije postojalo. Vukovarski branitelji koji su prošli torturu u srpskim

Redatelj Jakov Sedlar snimio je dokumentarni film „Poruke naših očeva: Ni oprostiti ni zaboraviti“ u kojem 18 vukovarskih branitelja koji su prošli torturu u srpskim koncentracijskim logorima ostavljaju poruke za buduće generacije, koje ne smiju zaboraviti što se dogodilo. Redatelj se ovom temom bavio gotovo dvije godine, a

Mala skupina Hrvata iz Kemlje i Bizonje posjetila Hrvatsku

Hodočašće u Mariju Bistricu 22. prosinca 2024. godine bilo je uzvišeno i ispunjavajuće iskustvo. Taj mali hrvatski grad, jedno od najvažnijih vjerskih središta u Hrvatskoj, poznat je po svetištu Majke Božje koje već stoljećima privlači hodočasnike. Nakon hodočašća skupina hodočasnika posjetila je poznati adventski sajam u Zagrebu koji je nekoliko puta proglašen najljepšim božićnim sajmom u Europi. Ovaj dan nije bio samo prilika za duhovno ispunjenje nego i za zajednička iskustva i uživanje u blagdanskome ozračju. To ga je učinilo nezaboravnim za sve sudionike. Putovanje su omogućile Hrvatska samouprava Đurško-mošonsko-šopronske županije, Hrvatska samouprava Kemlje i Hrvatska samouprava Bizonje.

NATJEČAJ

za GLAVNOG RAVNATELJA/RAVNATELJICU Hrvatskog vrtića, osnovne škole i gimnazije Mate Meršić Miloradić

Hrvatska državna samouprava raspisuje natječaj za glavnog ravnatelja Hrvatskog vrtića, osnovne škole i gimnazije Mate Meršić Miloradić. Ravnatelj/ravnateljica škole imenuje se na pet godina i mora ispunjavati sljedeće uvjete: fakultet, završen studij MA razine, položen stručni ispit za voditelja ustanove za javno obrazovanje, najmanje četiri godine radnog iskustva u statusu pedagoga, imenovanje u odgojnoj-obrazovnoj instituciji u statusu pedagoga na puno radno vrijeme, mađarsko državljanstvo i podnošenje izvješća o imovinskom stanju.

Uz prijavu na natječaj kandidati su obvezni priložiti sljedeću dokumentaciju:

- 1) diplomu odnosno dokaz o stečenoj vrsti i stupnju stručne spreme (preslika)
- 2) svjedodžbu jezičnog ispita visokog stupnja iz hrvatskoga jezika (C1)
- 3) izjavu o suglasnosti za uporabu i prosljeđivanje osobnih podataka kandidata u svrhe povezane s natječajem
- 4) životopis s fotografijom, detaljan stručni životopis (na mađarskom i na hrvatskom jeziku)
- 5) plan vođenja ustanove (na mađarskom i na hrvatskom)
- 6) potvrdu o nekažnjavanju (ne stariju od tri mjeseca)
- 7) stručni program rada za mandatno razdoblje (na mađarskom i na hrvatskom).

Vrijeme trajanja zaduženja: određeno na pet godina (2. VII. 2025. – 1. VII. 2030.)

Mjesto obavljanja dužnosti: Željezna županija, 9700 Sambotel, Pázmány Péter körút 28/A.

Važniji zadatci i obveze voditelja: Izvršenje obaveza i zadataka ravnatelja manjinske višenamjenske odgojno-obrazovne ustanove.

Plaća i ostala davanja: Određena prema odredbama Zakona o novom životnom putu pedagoga (Zakon br. LII iz 2023. godine).

Prijave na natječaj s dokumentacijom dostavljaju se u roku od objave na kozszolgallas.ksz.gov.hu i na mrežnoj stranici horvatok.hu do **17. ožujka 2025. g.** na adresu Országos Horvát Önkormányzat, 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24. u zatvorenoj omotnici s naznakom „Natječaj za glavnog ravnatelja škole Mate Meršića Miloradića” ili skenirano u PDF formatu e-poštom na hds@horvatok.hu.

Krajnji rok za vrednovanje i ocjenjivanje pristiglih natječaja: 16. travnja 2025. godine